

За ценностната система на социалния работник в глобализацията се свят

Маргарита Бонева, Георги Колев

Of the value system of social worker in the globalizing world: The present work studies the problems of value system of worker social in the globalizeword.

Key words: Social, globalization, world, value.

Социалното измерение на глобализацията означава работни места, здравеопазване и образование. Именно с това измерение на глобализацията хората се сблъскват в своя ежедневен живот и работа. Това е съвкупността от техните надежди за демократично участие и материално благоденствие. Ключът за по-добър и по-сигурен живот на всеки и на всички през XXI век е решаването на следните проблеми:

- съсредоточаване на вниманието върху хората;
- изграждане на демократична и ефективно действаща държава, която да притежава широки възможности за управление на процеса на интеграция в глобалната икономика, да укрепва социалния и икономическия потенциал и да осигурява закрила на населението;
- постигане на устойчиво развитие чрез стремеж да се придаде на глобализацията справедлив характер, дължащ се на взаимно зависими и взаимно подкрепящи се стълбове на икономическото и социално развитие и защита на околната среда на местно, национално, регионално и глобално равнище;
- създаване на производителни и справедливи пазари;
- разработване на справедливи правила, основаващи се на разнообразието от национални потенциални възможности и потребности във всички държави;
- глобализация, основана на солидарността, за преодоляване на неравенството вътре в страните, между тях и изкореняване на бедността;
- по-голяма отговорност пред хората;
- по-задълбочено партньорство, свързано с международни организации, правителства и парламенти, делови среди, гражданско общество, които са най-важните демократични инструменти за създаването на по-справедлив свят.

Духовната и културната глобализация се налага чрез общи нравствени, духовни и ценностни принципи и общи културни кодове, които проникват на всички нива на обществото, включително до нивото на вярата, ценностите, поведението и възприятията на отделния индивид.

В съвременния глобализиращ се свят тя не води до осъществяване на най-елементарните и законни възжелания по отношение на достойна заетост и изграждане на по-добро бъдеще за децата. Преобладаващото мнозинство жени и мъже, се намират в клещите на неформалната икономика и са лишени от каквито и да било формални права или живеят в най-бедните страни, безцелно съществуващи и практически изключени от глобалната икономика. Подобен глобален дисбаланс е морално неприемлив и политически несъстоятелен.

Над социалните аспекти преобладават мерките за отваряне на пазарите, както и финансовите и икономическите съображения.

В международен план е постигнат консенсус относно задачите, които предстоят да бъдат решени, а именно:

- ефективно политическо управление, основано на демократична политическа система, зачитане правата на човека, върховенство на закона и социална справедливост;
- ефективна държава, осигуряваща високи и стабилни темпове на икономически растеж, произвеждаща обществени блага и гарантираща социална защита, разширяване възможностите на хората посредством всеобщ достъп до системите на образование и другите социални услуги и насърчаваща равенството на половете;
- енергично гражданско общество, построено на принципите на свободата на сдружаване и право на мнение, отразяващо и изразяващо разнообразни мнения и интереси. За осигуряване участието на всеки и на всички в процеса на управление, построено на социално справедливи начала, са важни също организациите, представляващи обществените интереси, както и интересите на бедните и другите социално онеправдани слоеве на населението;
- за плодотворния социален диалог са изключително важни авторитетните представителни организации на работниците и работодателите.

Политиката днес трябва на първо място да е насочена към удовлетворяване потребностите на хората там, където те живеят и работят.

Правилата в областта на търговията и потока инвестиции трябва да се съпровождат от справедливи правила, отнасящи се до свободното движение на хора между страните.

Засиленият натиск от страна на международните миграционни процеси задълбочава контрабандата и търговията с хора, както и експлоатацията на работниците – мигранти. Прозрачни правила по отношение на свободното движение на хора между страните, балансирано отчитане на интересите както на самите мигранти, така и на изпращащите и приемащите държави няма.

В качеството на съставна част на социално-икономическия “минимум” на глобалната икономика е необходимо да се разработят и прилагат минимални норми на социална защита на лицата и семействата, включително оказването на помощ на лицата, загубили работа. Донорите и финансовите институти трябва да дадат своя принос за укрепването на системата на социална защита в развиващите се страни.

Глобалната цел, свързана със съгласуваната политика трябва да бъде осигуряването на достоен труд за всички.

С цел по-нататъшно разглеждане и разработка на ключовите политически предложения по такива въпроси като многостранна система за трансграничното движение на хора, укрепване основите на социалната защита в глобалната икономика и нови форми на подотчетност на международните организации социалните работници имат особено важна роля за развитието на свободно, справедливо и производително глобално общество.

Голяма част от проблемите на глобализацията са свят – бедността, липсата на достоен труд и неуважението на човешките права съществуват много преди настоящата фаза на глобализацията. За мнозина глобализацията означава разрушаване на традиционния начин на прехрана и съдържа в себе си заплаха за опазване на околната среда и културното разнообразие. Дебатите за глобализация бързо се превръщат в дебати за демокрацията и социалната справедливост в глобалната икономика. Започна да се появява истинска глобална съвест, чувствителна към несправедливостите, свързани с бедността, дискриминацията на половете, детския труд и влошаването на околната среда навсякъде по света.

Непостоянният характер на глобализацията обаче застрашава както богатите, така и бедните. Произвеждат се огромни богатства, но проблемите на бедността и неравенството продължават да съществуват. Корупцията е широко разпространена.

Отворените общества са застрашени от глобалния тероризъм, а бъдещето на отворените пазари все повече се поставя под съмнение.

Икономиката все повече става глобална, докато обществото и политическите институти остават в голяма степен местни, национални или регионални. Несъответствието между икономиката и обществото подкопава социалната справедливост. Икономическите правила преобладават над социалните. Небалансираните глобални правила могат да задълбочат изначалното неравенство.

Структурната промяна, осъществявана без надлежни социални и икономически корективи, предизвиква неизвестност и несигурност сред работниците и бизнесмените навсякъде по света. Безработицата и непълната заетост продължават да са жестока действителност за по-голямата част от населението на света.

Глобализацията трябва да поставя на първо място хората и не трябва да се разглежда като нова версия на предишните форми на господство и експлоатация. Тя трябва да има социално измерение, което подкрепя човешките ценности и увеличава благосъстоянието на народа от гледна точка на човешката свобода, процъфтяване и сигурност. Глобализацията се възприема през погледа на мъжете и жените от гледна точка на възможностите, които тя създава за достоен труд, за удовлетворяване на основните им потребности от храна, вода, здравеопазване, образование, дом, защита на околната среда. Без такова социално измерение глобализацията е немислима.

Социалното измерение на глобализацията включва:

- процес на глобализация, основан на универсално споделени ценности, изискващ от държавите, международните организации, бизнесът, гражданското общество и медиите да поемат своята отговорност;
- спазване на задълженията и правата на международното право, като икономическото развитие се основава на спазването на човешките права;
- осигуряване на основните материални и други искания, гарантиращи човешко достойнство за всички, закрепени във Всеобщата декларация за правата на човека;
- ликвидиране на бедността;
- устойчива траектория на развитие, която създава и разширява възможности на всички за устойчив начин на прехрана и заетост, съдейства за равенство между половете и съкращава неравенството между страните и народите;
- по-демократично управление на глобализацията, което гарантира по-голямо право на глас и участие, както и подотчетност, като едновременно с това осигурява пълно зачитане на правомощията на институтите на представителната демокрация и върховенството на закона.

Управлението на глобализацията трябва да се основава на общопризнатите ценности и на зачитането правата на човека. Глобализацията се развива в етичен вакуум, в който пазарният успех и поражение представляват висша форма на поведение, и където отношението “победителят взема всичко” отслабва тъканта на общностите от хора и общества. Днес хората изпитват дълбоко желание да потвърдят основните етични ценности в общественения живот, свидетелство, за което, например, са призивите за по-голяма “етична глобализация”.

Ценностите представляват също движеща сила на много обществени компании в подкрепа на всеобщи идеи – от изкореняването на детския труд до забраната на пехотните мини. Сплотените общества се изграждат върху споделени ценности, които създават моралната и етичната рамка за частни и обществени действия. Глобализацията все още не е създала глобално общество, но

нарастващото взаимодействие между хората и страните ясно подчертава належащата необходимост от създаването на обща етична основа.

Определени аспекти на общопризнати принципи и ценности нееднократно намират отзвук в хода на обществените дебати за глобализацията. Те изразяват тревогата на хората по следните въпроси:

- зачитане правата на човека и човешкото достойнство, включително равенството на половете;
- зачитане на разнообразието на културни, религиозни, политически и социални виждания при пълно спазване на всеобщите принципи;
- зачитане на справедливостта;
- зачитане на солидарността, защото тя се основава на признаването, че във взаимно зависимия свят бедността или потисничеството, на общата човечност и глобалното гражданство независимо от това къде се проявяват, са заплаха за процъфтяването и стабилността в целия свят;
- уважението към природата изисква глобализацията да има екологически устойчив характер и да зачита природното разнообразие на живот на Земята и жизнеспособността на планетарната екосистема, както и да осигурява справедливост между днешните и бъдещите поколения.

Всеобщо споделяните ценности и принципи трябва да станат основата на демократичното управление на глобализацията. Те включват в себе си онези ценности, които са необходими за открита и ефективна пазарна икономика, а именно отговорност, инициатива, уважение на закона, честност и прозрачност. По-справедливият и процъфтяващ свят е ключ към по-сигурен свят. Терорът често експлоатира бедността, несправедливостта и отчаянието, за да си спечели законност пред лицето на обществото.

Социалните работници трябва да черпят вдъхновение от тези ценности, за да поемат собствената си отговорност.

Ценностите заеха централно място в много политически преговори поради динамиката на глобализацията.

Глобализацията трябва да води до многокултурно разнообразие, а не до уеднаквяване, нежелана интеграция или статично запазване. Тя трябва да е процес на творческо преопределяне, в което глобалните и местните традиции и начин на живот се обединяват, за да възсъздадат нови форми на всички равнища. Целостта и самостоятелността на различните национални и местни култури трябва да бъдат признати в качеството на източник на увереност и енергия, които дават възможност на хората да предприемат творчески начинания през границите.

В крайна сметка, общата привързаност към справедлива и открита за участието на всички глобализация трябва да се основава на общото разбиране за обща човечност и обща планета.

Глобализацията подсилва необходимостта от разширяване на системите за застраховане за безработица, подкрепа на доходите, пенсионно осигуряване и здравеопазване, т.е. до утвърждаване на стабилна социално-икономическа защита на всички граждани.

Засилва се ролята на социалните работници по защита на основните права и гражданските и политически свободи на трудещите се за достоен труд и справедливо развитие.

Укрепването на социалния диалог е много важно средство за формиране на общ подход сред различни групи по интереси вътре в страната относно начините за постигане на социалните и икономическите цели.

Социалните цели могат да обхващат спазването на основните права на човека, общото равнище на заетостта, индекса на бедността, възможностите в

областта на образованието и обхвата на системата на социално осигуряване с разделяне на всички данни по полов признак.

Духовната и културната глобализация, която се налага чрез общи нравствени, духовни и ценностни принципи и общи културни кодове, които проникват на всички нива на обществото, включително до нивото на вярата, ценностите, поведението и възприятията на отделния индивид поставя нови отговорни задачи пред социалния работник.

В известен смисъл всички ценности като субективни реакции, които формират личностния избор и поведение са социални – те са продукт на съвместен обобщен опит, изразяват интересите на определена общност, поставят индивидите в отношение един към друг. Човекът е обществено същество – дори изграждането на дълбоко личностните му цели и ценности е опосредствано от връзката с другите членове на общността.

Ценностите са вплетени в различни социални практики.

Общочовешките ценности могат да бъдат разбрани през призмата на три смислови ядра: човек, живот, свобода. Човекът е носител на смисъл и стойност, той е абсолютна цел, и най-висша ценност.

Като социално явление, призвано за да регулира обществените отношения, правото има характер на ценност, защото отразява, включва в себе си, закрепва ценности и има своя самостоятелна ценност - то внася ред.

Професията “социална работа” насърчава социалната промяна, разрешаването на проблеми на човешките взаимоотношения и развитието на способностите на хората с цел подпомагане на благоденствието. Използвайки теории за човешкото поведение и социалните системи, социалната работа се намесва там, където хората си взаимодействат със средата. Принципите на човешките права и социалната справедливост са фундаментални за социалната работа.

Социалната работа в разнообразните си форми е насочена към многобройните и сложни взаимодействия между хората и тяхната среда и има за цел осигуряването на възможност на всички хора да развият пълния си потенциал, да обогатят живота си, както и предотвратяване на дисфункцията. Професионалната социална работа е насочена към разрешаване на проблеми и постигане на промяна и се явява единна система от ценности, теория и практика.

Социалните работници като такива са агенти на промяната в обществото и в живота на индивидите, семействата и общностите, които обслужват. Социалната работа се е развила от хуманитарните и демократични идеали. Нейните ценности се основават на уважение към равенството, значимостта и достойнството на всички хора. От началото си преди повече от един век практическата социална работа е насочена към удовлетворяването на човешките нужди и развитието на човешкия потенциал. Човешките права и социалната справедливост са мотивите и аргументите на социалната работа. В солидарност с хората в неравностойно положение, целите на професията са намаляване на бедността и освобождаване на уязвимите и потиснати хора с цел насърчаване на социалното включване. Ценностите на социалната работа са вплетени в националните и международните етически кодекси на професията.

Методологията на социалната работа се основава на система от базирано на доказателства познание, извлечено от изследвания и на оценка на практиката, включително познание за местните контекстуално специфични особености. Тя признава комплексността на взаимодействията между човешките същества и тяхната среда, и капацитета на хората да се влияят от и самите те да променят многобройните влияния, които изпитват, включително и био-психосоциалните фактори. За да анализира сложните ситуации и да улеснява индивидуалните,

организационните, социалните и културните промени, социалната работа черпи от теориите за човешкото развитие и поведение и социалните системи.

Социалната работа се занимава с бариерите, неравенството и несправедливостта, съществуващи в обществото. Тя откликва на кризите и спешните ситуации, както и на ежедневиите проблеми на личността и обществото като използва многообразието от умения, техники и дейности. Интервенциите на социалната работа варират от предимно насочени към личността психосоциални процеси до включване в социалната политика, планиране и развитие, създаване на организации и агенции, организиране на общността, и ангажиране със социални и политически дейности с цел повлияване на социалната политика и икономическото развитие. В това число влизат консултиране, клинична социална работа, групова работа, социално-педагогическа работа и фамилна терапия, както и усилия за подпомагане на хората да се ползват от услугите и ресурсите в общността. Приоритетите на практиката на социалната работа варират в различните страни, и в различните времеви моменти в зависимост от културни, исторически и социоекономически условия.

Фундаменталните ценности на социалния работник са висок морал, достойнство, индивидуалност, уникалност, дискретност, висока ерудиция и компетентност, цялостност, толерантност, честност, коректност, етичност, безпристрастност, интелигентност, енергичност, упоритост, вежливост и учтивост, комуникативност, интерес към хората и личните им проблеми, разумен компромис, висока лична култура, социално партньорство (преодоляване на конфликти), психична готовност за труд и професионална дейност.

Индивидуалността е по-висока социална ценност от самото съществуване на природния индивид. Тя е неповторимост и уникалност на индивида и включва стил и начин на обличане, поведение в обществото, етикет, жестове, активен речник, начини на общуване с хората, публични изяви, нравствени принципи.

Знанието като връзка между хората в процеса на общуване, знанието като инструмент за развитието на интелекта е особена ценност за социалния работник.

Общуването (вербално, невербално, смесено) като феномен е непрекъснато търсене и овладяване на знания, умения, навици. То е комплексно социално явление, процес на взаимно влияние, на взаимно разбиране, на взаимодействие между индивидите на основата на определен обем информация.

Високата нравственост на социалния работник е свързана с познаване проблемите на бедността, мизерията, недоимъка.

Социализацията като отношение към семейството, децата възрастните, децата със СОП е приоритет в работата на социалния работник.

Етичката отговорност е в основата на всяка ситуация. Етичното поведение на социалния работник не е резултат от някакъв декрет, а е лична отговорност и отдаденост на индивида.

В рамките на своята професионална дейност социалният работник трябва да поддържа високи стандарти. Той не трябва да участва, оправдава или да бъде свързан с безчестни дейности, измами и други некоректни неща.

Той трябва да постигне и поддържа висок професионализъм и компетентност при изпълнение на своите функции.

Социалният работник трябва да поеме пълна отговорност за качеството на обслужването, което поема, определя и изпълнява, да предотвратява дейности, които са нехуманни, дискриминиращи за всеки човек или група от хора.

Прилагането на принципа на солидарност трябва да е естествено и да не нарушава достойнството на подпомаганите лица или да предизвиква у тях чувство на непълноценност, което зависи от личните и професионалните качества на социалните работници.

Социалният работник трябва да предлага адекватни на ситуацията решения. Дискретността му изисква контактите между него и клиента да са напълно конфиденциални.

В съвременния свят социалният работник трябва възможно най-пълно да обхваща нуждаещите се лица. Да има високо равнище на личните и професионалните си качества в областта на менторството, правото, социалната администрация, специфичните социални услуги, работа с деца с девиантно поведение. Превенцията и социалното консултиране трябва да станат ежедневие на социалния работник. Закрилата на детето чрез съдействие, подпомагане и услуги в семейна среда, с цел предотвратяване настаняването му в специализирана институция или изоставяне е социален приоритет. Подкрепата за избор на здравословен начин на живот или здравословно поведение, оценката на капацитета и оттук – възможностите на пациента да участва в разрешаване на собствения си здравен и социален проблем са съществени в работата на социалния работник.

Социалният работник трябва да може пълно и с разбиране да обхваща конкретен обект, да бъде защитник на клиента и посредник между клиента и друг човек.

Той трябва да действа в съответствие с високите стандарти на професионална честност, почтеност и безпристрастност. Не трябва да използва професионални връзки и контакти за собствена облага.

Социалният работник трябва да служи на клиента с отдаденост, лоялност и максимално да използва своите професионални знания и умения. Той не трябва да спомога или да работи за каквито и да било форми на дискриминация, основаваща се на раса, пол, цвят, ориентация, възраст, религия, националност, семейно положение, политически пристрастия, умствен или физически недъг и каквито и да било други лични характеристики, състояния или статус.

Той трябва да доставя на своя клиент точна и коректна информация, свързана с работата, която върши за него, за риска, възможностите и задълженията, свързани със социалната дейност, която се извършва с тях, да поддържа конфиденциалност и професионална тайна. Респект, вежливост и честност трябва да съпътстват отношенията на социалния работник към колегите му и клиентите.

Той трябва да действа за подобряване политиките на работодателната агенция, за експедитивността и ефикасността на съответната социална услуга, а подобрява ценностите, етиката, познанието и мисията на професията, да помага за предоставяне на социалните услуги на разположение на широката публика.

Социалният работник е този, който трябва да основава практиката на утвърдено познание със социална дейност, да поеме отговорност за установяване, развитие и пълна употреба на познание за професионалната практика.

Социалният работник трябва да действа за предотвратяването и премахването на дискриминацията на всеки човек или група на основата на раса, цвят, пол, ориентация, възраст, религия, национален произход, семейно положение, убеждения, умствени и психически недъзи или други предпочитания, или описание, положение и състояние, да се отнася с особено внимание към потиснатите хора или групи в неравностойно положение.

Той трябва да защитава промените в политиката и правосъдието, водещи до по-добри социални условия и социална справедливост, да насърчава разнообразието на култури, да участва активно в оформянето на социалната политика и изграждането на съответните институции.

Усъвършенстването на европейския социален модел и инвестирането в хората е важно за съхраняването на европейските социални ценности на солидарност и справедливост при същевременно подобрене на икономическите достижения.

По своето съдържание, прилаганите у нас мерки и програми в рамките на активните и пасивните политики, съответстват на практиката в икономически развитите страни. Те са насочени към регистрираните безработни, към заетите лица, към работодателите чрез провеждане на текущ мониторинг, както и специализирани изследвания върху пазара на труда.

Социалните ценности като солидарност, справедливост, доверие към институциите, към другите хора и обобщено – доверието в социалните отношения, в които хората влизат са тежко ерозирани. В обществото ни има бедни и нуждаещи се хора. Европейското изследване на ценностите очертава две взаимно изключващи се тенденции. От една страна има разширяване на подкрепата за личната свобода, за намаляване дела на тези, които смятат, че равенството е най-важната ценност. От друга страна е подкрепата на личността пред равенството, а това вече е признак на превъзможване на тежки исторически последици, наложени от българското общество.

Индивидуалните и групови протести са мотивирано социално действие. Мотивираните за протеста ценности, начинът, по който протестиращите дефинират ситуацията, качеството на избраните средства и тяхното прилагане, определят културата на протеста. Подписването на петиция е най-проста форма на волеизразяване, израз на солидарност по обществен въпрос.

“Последователната гражданска позиция е признак на развита култура на протеста, а унието и апатията са стъпки, които водят до nihilизъм, който на свой ред е израз на културен разпад”.

Жестоката конкуренция изхабява силите и на най-амбициозните и ги лишава от времето, необходимо им за други занимания, различни от професионалните ангажменти.

Новите глобални реалности подтикват към преосмисляне на човешката визия за бъдещата епоха.

В глобалната рискова икономика все по-важни стават ценностите като доверие, реципрочност и сътрудничество.

Ценности като зачитане на човешкото разнообразие, защита на човешките права и правата на природата, в подкрепа на качеството на живот, стремеж към устойчиво развитие, освобождаване на човешкия дух за разгръщане на неговите способности, поддържане на траен мир и възпитаване на глобално съзнание.

На територията на Европейския съюз съществуват много субкултури и етнически малцинства, което прави проблемите на приобщаването много трудни. Трудността е продукт на факта, че историята на многото субкултури в Европа е свързана дълбоко с територията. В глобализацията се свят на изчезващи граници и увеличена мобилност, привързаните за територията субкултури се чувстват обсадени и застрашени.

Ако тези субкултури и етнически общности успеят да се убедят, че европеизираният и глобализираният начин на живот ще ги избави от игото на социалните държави и ще им даде широко поле на независимост и достъп до външния свят, те ще започнат да гледат на своите култури повече като на “дар, който трябва да се сподели” с другите. Политиката на Европейския съюз е изградена именно върху фундамента на зачитането на културната идентичност и междуетническа толерантност.

Тероризмът, заплахата от ядрена война, глобалното затопляне, оскъдността на водните ресурси, нарушеното екологично равновесие са все глобални заплахи и рискове, с които националните правителства не могат да се справят сами.

Общата уязвимост и слабостта водят до появата на глобално съзнание за нуждата от сплотеност, съпричастност и солидарност. “Социалната спойка, която поддържа жива християнската мечта за вечното спасение, е вярата. В модерната

епоха разумът се превръща в желателното поведение за осигуряване на материален напредък. В новата епоха състраданието е човешкият отговор на общата уязвимост и ключът към глобалното съзнание”.

Емпатията е новата социална спойка, а универсалните човешки права-новият кодекс на поведение за постигане на глобално съзнание. Успешната политика на емпатия изисква постоянен и продължителен ангажимент към другите. В това отношение мрежовият многопластов подход на управление играе решаваща роля. Глобализацията води до взаимозависимост и взаимно признаване. В един сложен многопластов, наситено взаимозависим и уязвим свят никой не може да успее сам.

“Европейският съюз е първият управленски експеримент, който полага усилия да помири новите сили на индивидуализацията и интеграцията, които държат човешкото съзнание навътре към многообразните идентичности на постмодерния човек и навън към глоболизиращите сили на икономиката.”

Европейска ценност е подвижността на отделния човек и многото форми на свободи, които му се осигуряват. Европейска ценност е светското рационално отношение към света и нещата. Европейска ценност е този свят на отделни неща, в който ние живеем и който свят буди у нас най-различни пътища за движение. Солидна европейска ценност е свободата и правовата среда, в която се живее.

Една особена ценност в глоболизиращия се свят е образованието.

При утвърждаващите се процеси на глоболизация централно значение придобива въпросът дали по-малките нации ще успеят да запазят своята културна самобитност и уникалност, или ще бъдат прогресивно асимилирани, денационализирани и обезличавани. “Глоболизацията е реалност, а не избор” и затова проследяването на историческата динамика на българското национално самосъзнание и на спецификата на неговото изграждане насочва към по-цялостно и задълбочено разбиране на съвременните му измерения, както и за възможностите за функциониране в модерната глоболизираща среда.

Екологичните ценности в ерата на глоболизацията се предизвикателство пред съвременното общество.

Семейството е също ценност в глоболизиращия се свят. В настоящия момент в България структурата на семейството се е променила заради масовата трудова миграция през последните 20 години. Емигрантите оставят своите деца, които се отглеждат от бабите и дядовците им. Те не могат духовно и емоционално да възпитат внуците си и обществото трябва да оказва по-голяма подкрепа на тези деца. Заради миграцията се е променила невъзрастовата структура на населението

у нас. Хората в продуктивна възраст са напуснали страната ни, което води до увеличаване процента на старите хора. Ниската раждаемост се дължи не само на застаряващото население, а и на еманципацията на жените, както и а ефективната контрацепция. Така постиндустриалният период също е променил облика на семейството. Модерното семейство изживява криза. Българките се еманципират много по-рано от жените в Западна Европа. Все по-притеснително е, че всеки втори брак завършва с развод, а децата се отглеждат от един родител.

Борбата с бедността и пандемии е една от “целите на хилядолетието”.

Професията “социален работник” изисква висок морал, достойнство, индивидуалност и уникалност. Социалната работа по своята природа трябва да насърчава обстоятелства и ценности, спомагачи за развитието и поддържането на ценности.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Бауман, З. Глоболизацията. Последиците за човека, София, 1999.

[2] Проданов, В. Глобалните промени и съдбата на България, София, 1999.

[3] Обща среща на Международната федерация на социалните работници в Монреал, Канада, юли 2000.

[4] Колев, Г., И. Кусев, Н. Николов, П. Лазарова, Теоретични основи на социалната работа, Ш., 2008.

[5] Слатински, Н., Измерения на сигурността, С., 2000.

[6] Милков, Л., Общуване, култура, професия, С., 2009.

За контакти:

Доц. дик.н. Маргарита Кирова Бонева, Шуменски университет, 0899901914, e-mail: boneva@shu-bg.net

Проф. дин. Георги Велков Колев, Шуменски университет, 0899901930, e-mail: goshokolev@abv.bg